

Чорненька Л. Я., студентка,
Науковий керівник: Чорненька Н. В.,
к.геогр.н., доцент, Національний
університет «Львівська політехніка»,
м. Львів

ДІАЛОГ КУЛЬТУР І НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ У СФЕРІ ЕКСКУРСІЙНИХ ПОСЛУГ

Національна ідея – це духовна концепція національної свідомості, розуміння народом сенсу свого існування, це концентрований вираз стратегічної мети, головних пріоритетів нації на осяжне майбутнє. Національна ідея має в своїй основі ідею української соборності. Термін «соборний» вживається у значенні об'єднаний, неподільний, а «соборність» – як властивість, тобто об'єднаність, цілісність, неподільність. У широкому сенсі розуміння «української соборності» ґрунтується на етнотериторіальній, культурній, економічній єдності, формуванні національної свідомості, об'єднання українських етнічних територій.

Оскільки українська державність ґрунтується на духовно-культурній, етнотериторіальній єдності українського народу, актуальним є пошук способів поширення цієї ідеї серед широких верств населення на міжнародному рівні. Одним із ненав'язливих та дієвих способів поширення національної ідеї, як концентрованого виразу національних інтересів та почуттів, форми духовного самоусвідомлення, показника того, як народ усвідомлює себе, свою роль і місце у світі, є екскурсія. Абсолютно очевидним є необхідність розкриття глибинного значення екскурсії для процесу глобальної взаємодії культур. Саме екскурсія може мати той синергетичний ефект діалогу культур, в основу якого слід закладати національну ідею та формувати нове ставлення до України в Європі і світі.

Серед численних визначень поняття екскурсіології, як науки, одним з найбільш розповсюджених є визначення її як галузі теоретичних знань, яка вивчає «проблеми моделювання ідеальної екскурсії і впливу екскурсії на свідомість людей» [1].

Визначення екскурсії як форми і засобу освіти, виховання, задоволення духовних, естетичних, інформаційних потреб туристів обумовлює її основне призначення і, відповідно, основні функції. Функції екскурсії слід розглядати

як її основні властивості, а саме: інформативну, наукову, просвітницьку, виховну, гуманістичну та культурологічну.

Територію України можна без перебільшення визнати місцем діалогу культур, бо за свою історію зазнавала експансії з боку багатьох сусідніх держав, що залишили свій слід у багатьох сферах: мистецтві, архітектурі, науці тощо. Культура, яка існує на межі з іншою культурою, завжди перебуває у стані порівняння «свого» і «чужого», налаштованості на «чуже (від плазування – до ненависті, від філії – до фобії і навпаки). Думка про відсутність абсолютно «чистих», «самобутніх» культур була притаманна і українській суспільно-історичній традиції (Д. Антонович, Є. Маланюк, І. Дзюба, П. Толочко). Культура, яка замикається на собі, приречена на виснаження власних внутрішніх сил, на духовне виродження і, зрештою, повну загибель. Тому зовнішні впливи не тільки не послаблюють, але й зміцнюють національну культуру, збагачують її духовний потенціал, спонукають до активного творчого пошуку. Тому культура не є чисто національним показником, а постає продуктом взаємодії численних культур, що, у підсумку, збагачує туристичний та екскурсійний потенціал багатьох історичних міст та етнічних територій.

Яскравим прикладом міста, у якому в діалозі культур на основі національної ідеї розвивається сфера екскурсійних послуг, є Львів. За кількістю пам'яток і об'єктів архітектури Львів тримає першість в Україні. Але з цілої сотні таких об'єктів екскурсіводи обрають найгарніші, тематично першочергові, із значним ступенем збереженості. Оскільки Львів завжди перебував на перетині інтересів різних імперій, які прагнуть підкорити собі Львів, історія міста змішала в собі різні культури та стилі. Усе це відображається на архітектурі і культурі Львова. Історичний Львів – це унікальне поєднання європейської архітектури з елементами різних часів будівництва. На вулицях Львова перетинаються сотні різних культур. У кожній з них – свої історії, традиції, та своя атмосфера, адже за період свого існування Львів перебував у складі восьми різних держав: Галицько-Волинського князівства, Польщі, Західно-Української Народної Республіки, Австро-Угорської імперії, під нацистською окупацією, Росії, Радянського Союзу і незалежної України.

Завдяки величезній кількості цінних для історії пам'яток, що ідеально збереглися до наших днів, історичний Львів входить до переліку міст ЮНЕСКО. Історія Львова найкраще представляється гостям міста під час численних екскурсій. Кожен маршрут унікально представляє Львів – у межах подорожі містом турист дізнається про цікаві і важкі періоди з життя Львова, має можливість побачити безліч унікальних пам'яток історії, які представляють

різні часи та епохи будівництва міста. У Львові є пропозиції екскурсійних програм різної тематичної направленості, а саме: «Середньовічний Львів», «Львівські підземелля», «Дахи Львова», «Кавовий Львів», «Таємниці львівських левів» і т.д., та всі вони мають на меті розкрити Львів, як українське місто, та показати роль відомих українців у його формуванні та розвитку.

Методичні прийоми показу та розповіді повинні допомогти екскурсоводу забезпечити найкращу дієвість екскурсійного методу повідомлення знань аудиторії, домогтися стійкої уваги аудиторії до спостережуваного об'єкта, закріпити увагу до розповіді, а також збудити в екскурсантів інтерес до тематики екскурсії. Одним із завдань екскурсій є через розповідь та показ повернути українцям вкрадену історію, яку протягом століть методично намагалися стерти із народної пам'яті, викривляючи правдиві факти.

Відповідно до Положення про порядок проведення екскурсійної діяльності у м. Львові екскурсійні послуги на території м. Львова можуть надаватись особами, які отримали на це дозвіл акредитаційної комісії з питань видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу Львівської обласної державної адміністрації та отриманого свідоцтва про державну реєстрацію суб'єктами підприємницької діяльності юридичними та фізичними особами, фахівцями туристичного супроводу (або фізичними особами, які уклали договір з туристичною фірмою). Львівська міська рада видає бейдж з метою впровадження єдиного зразка ідентифікатора екскурсовода (гіда-перекладача та інших фахівців туристичного супроводу), веде реєстр реально працюючих екскурсоводів (гідів-перекладачів) [2].

Завдяки цьому унеможлиблюється ведення екскурсій екскурсоводами – представниками інших держав, що прибувають разом з чужоземними туристичними групами та подають екскурсійний матеріал в руслі свого світобачення, а також забезпечується контроль за діяльністю екскурсоводів муніципальною дружиною Львівської міської ради.

Окремого вивчення та особливої уваги потребують віртуальні екскурсії, які, в умовах постійного інформаційного прогресу, набирають усе більшої популярності. Характерними ознаками віртуальної реальності будуть наступні: моделювання в реальному масштабі часу; імітація навколишнього оточення з високим ступенем реалізму, посилений зоровий ряд екскурсій з допомогою демонстраційного прийому тощо. Однак через відсутність прямого комунікативного зв'язку екскурсовод – екскурсант обмежений рівень і обсяг пояснень, тому можуть виникати труднощі у переданні ідейності екскурсійного матеріалу, формуванні духу патріотизму, розкритті національної ідеї.

Отже, не забуваючи про толерантність та політкоректність, кожен екскурсовод повинен бути патріотом та доносити до екскурсантів досягнення титульної нації в культурі, економіці, мистецтві, науці і т.д. Державна політика в туристичній сфері має враховувати не тільки економічну, політичну складові, а й символічну. Остання, зокрема, пов'язана зі створенням відповідних пам'ятних місць та їхнього «озвучення», в тому числі й через екскурсії.

Туризм в Україні, при належній організації справи, міг би стати не лише джерелом чималих прибутків, а й значним ідеологічним ресурсом, який би формував у наших громадян почуття патріотизму, а в зарубіжних гостей – повагу до нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Зінченко В.А. Екскурсологія як туризмологічна наука. / В.А. Зінченко. // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки. – 2010. – Випуск 8. – С. 211-223.

2. Положення про порядок проведення екскурсійної діяльності у м. Львові. // Постанова Львівської міської ради № 2139 від 23.10.2008 р. – Режим доступу: <http://www.lviv.ua/uk/tourism/activity/regulation>. – Назва з екрана.

Шулякова Є.С., студентка
Науковий керівник: Китченко А.С.,
асистент „ХТЕІ КНТЕУ”,
м. Харків

ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ У СФЕРІ ШОП-ТУРИЗМУ

Шоп-туризм активно розвивається в останні роки і вже давно не має нічого спільного з так званим «човниковим» бізнесом, стійко асоціюється із виснажливими походами турецькими або китайськими ринками.

Шоп-туризм – це задоволення, можливість поєднати приємний відпочинок з корисними покупками, і при грамотній організації з боку туристичного агентства є можливість винести з повноцінної відпочинку максимум матеріальної вигоди.

Шоп-тури бувають із зобов'язаннями й без них. У першому випадку ви даєте розписку, що витратите на покупки певну суму, цю обіцянку часто просять підкріпити грошовою заставою в розмірі повної вартості туру – на